

U C H W A Ł A

SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 14 marca 2012 r.

w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Senat wnosi do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw.

Jednocześnie upoważnia senatora Bohdana Paszkowskiego do reprezentowania Senatu w pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

Bogdan BORUSEWICZ

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.²⁾) po art. 618 dodaje się art. 618a–618l w brzmieniu:

„Art. 618a. § 1. Świadcowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności postępowania na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze – w wysokości rzeczywiście poniesionych racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu.

§ 2. Górną granicę należności, o których mowa w § 1, stanowi równowartość kosztów przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

§ 3. Według tych samych zasad świadcowi przysługuje zwrot kosztów noclegu oraz utrzymania w miejscu wykonywania czynności postępowania.

§ 4. Wysokość kosztów, o których mowa w § 1 i 3, świadek powinien należycie wykazać.

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 14 czerwca 1990 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, ustawę z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273,

Art. 618b. § 1. Świadcowi przysługuje zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania przyznaje się świadkowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop.

§ 3. Górną granicę należności, o których mowa w § 2, stanowi równowartość 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa. W przypadku gdy ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia należności za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego.

Art. 618c. § 1. Prawo do żądania należności przewidzianych w art. 618a i art. 618b służy osobie wezwanej w charakterze świadka, jeżeli się stawiła, choćby nie została przesłuchana.

§ 2. W przypadku gdy osoba uprawniona do otrzymania należności przewidzianych w art. 618a i art. 618b zostanie wezwana w charakterze świadka w kilku sprawach na ten sam dzień, przyznaje się jej te należności tylko raz.

§ 3. Świadcowi, który zgłosił się bez wezwania sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze, należności przewidziane w art. 618a i art. 618b mogą być przyznane tylko wtedy, gdy został przesłuchany.

Art. 618d. Zwrot kosztów podróży oraz kosztów, o których mowa w art. 618a § 3, przysługuje również osobie towarzyszącej świadkowi, jeżeli świadek nie mógł stawić się na wezwanie sądu lub organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze bez opieki tej osoby.

Art. 618e. Przepisów art. 618a–618c nie stosuje się do świadków pozostających w służbie publicznej, jeżeli powołani zostali do zeznawania w związku z pełnieniem służby. W tych przypadkach świadkowi służy prawo do należności przewidzianych

w przepisach dla pracowników państwowych w razie pełnienia czynności poza zwykłym miejscem służbowym.

Art. 618f. § 1. Biegłemu powołanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

§ 2. Wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę ustala się, uwzględniając wymagane od biegłego kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków, o których mowa w § 1 – na podstawie złożonego rachunku.

§ 3. Wynagrodzenie biegłego będącego podatnikiem zobowiązanym do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu.

§ 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia oraz podlegające zwrotowi wydatki poniesione przez biegłych, mając na uwadze nakład pracy i kwalifikacje niezbędne do wydania opinii oraz poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez pracowników wykonujących podobne zawody.

Art. 618g. § 1. Biegłemu, tłumaczowi lub specjaliście nie będącemu funkcjonariuszem organów procesowych, powołanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje zwrot kosztów podróży z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności postępowania, a także zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności postępowania oraz kosztów utrzymania.

§ 2. Zwrotu kosztów, o których mowa w § 1, dokonuje się według zasad określonych w art. 618a § 1–3. Przepis art. 618a § 4 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Prawo do żądania zwrotu kosztów, o których mowa w § 1, służy biegłemu, tłumaczowi lub specjaliście nie będącemu funkcjonariuszem organów procesowych, nawet jeżeli sąd lub organ postępowania przygotowawczego nie skorzystał z jego usług.

Art. 618h. § 1. Biegłemu lub tłumaczowi wezwanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze, w razie nieskorzystania z jego usług, przysługuje zwrot utraconego zarobku lub dochodu.

§ 2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód przyznaje się biegłemu lub tłumaczowi przy uwzględnieniu jego kwalifikacji i czasu zużytego w związku z wezwaniem. Przepis art. 618b § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 618i. Specjaliście nie będącemu funkcjonariuszem organów procesowych wezwanemu przez sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze przysługuje zwrot utraconego zarobku lub dochodu. Przepis art. 618h § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 618j. Przepis art. 618c § 2 stosuje się odpowiednio do biegłego, tłumacza i specjalisty nie będącego funkcjonariuszem organów procesowych.

Art. 618k. Należności przysługujące stronie w związku z jej udziałem w postępowaniu przyznaje się w wysokości przewidzianej dla świadków.

Art. 618l. § 1. Należności, o których mowa w art. 618a, art. 618b, art. 618d, art. 618f, art. 618g, art. 618h i art. 618i, przyznaje się na wniosek.

§ 2. Wniosek o przyznanie należności, o których mowa w § 1, składa się ustnie do protokołu lub na piśmie, nie później jednak niż w ciągu trzech dni po wykonaniu czynności, a jeżeli czynności były podejmowane na rozprawie – najpóźniej w ciągu trzech dni po rozprawie. Osoby, które nie zgłosiły żądania w tym terminie, tracą prawo do przyznania im tych należności.

§ 3. Roszczenie o zwrot należności, o których mowa w § 1, przedawnia się z upływem 3 lat od dnia powstania tego roszczenia.

§ 4. Świadek, osoba mu towarzysząca, biegły, tłumacz oraz specjalista nie będący funkcjonariuszem organów procesowych powinien być pouczony o prawie i sposobie zgłoszenia wniosku o zwrot należności oraz o skutkach niezachowania terminu wskazanego w § 2.

Art. 618l. § 1. Należności świadka, osoby mu towarzyszącej, biegłego, tłumacza oraz specjalisty nie będącego funkcjonariuszem organów procesowych ustala i przyznaje sąd lub organ prowadzący postępowanie przygotowawcze.

§ 2. Przyznaną należność należy wypłacić niezwłocznie. W przypadku braku takiej możliwości należność przekazuje się przekazem pocztowym lub przelewem bankowym bez obciążania osoby uprawnionej opłatą pocztową lub kosztami przelewu.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 14 czerwca 1990 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.³⁾) w art. 56 § 1 otrzymuje brzmienie:

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 49, poz. 509, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 169, poz. 1387, z 2003 r. Nr 130, poz. 1188 i Nr 170, poz. 1660, z 2004 r. Nr 162, poz. 1692, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, Nr 78, poz. 682 i Nr 181, poz. 1524, z 2008 r. Nr 229, poz. 1539, z 2009 r. Nr 195, poz. 1501 i Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 40, poz. 230, Nr 167, poz. 1131, Nr 182, poz. 1228 i Nr 254, poz. 1700 oraz z 2011 r. Nr 6, poz. 18, Nr 34, poz. 173, Nr 106, poz. 622 i Nr 186, poz. 1100.

„§ 1. Osobie, która stawiała się na wezwanie, przyznaje się koszty podróży i inne należności według przepisów o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym. Dotyczy to również kosztów osobistego stawiennictwa stron, gdy postępowanie zostało wszczęte z urzędu albo gdy strona bez swojej winy została błędnie wezwana do stawienia się.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.⁴⁾) w art. 265 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) koszty podróży i inne należności świadków, biegłych i tłumaczy, ustalone zgodnie z przepisami o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym;”.

Art. 4. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848, z późn. zm.⁵⁾) art. 119 otrzymuje brzmienie:

„Art. 119. Do kosztów postępowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 616, art. 617, art. 618 § 1 i 3, art. 618a–618l, art. 623, art. 624 § 1, art. 625–627, art. 630, art. 633–635, art. 636 § 1 i 2, art. 637–639 i art. 641 Kodeksu postępowania karnego, przy czym wydatkami Skarbu Państwa są także wydatki ponoszone w toku czynności wyjaśniających.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, z późn. zm.⁶⁾) w art. 205:

1) § 1 otrzymuje brzmienie:

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 85, poz. 727, Nr 86, poz. 732 i Nr 143, poz. 1199, z 2006 r. Nr 66, poz. 470, Nr 104, poz. 708, Nr 143, poz. 1031, Nr 217, poz. 1590 i Nr 225, poz. 1635, z 2007 r. Nr 112, poz. 769, Nr 120, poz. 818, Nr 192, poz. 1378 i Nr 225, poz. 1671, z 2008 r. Nr 118, poz. 745, Nr 141, poz. 888, Nr 180, poz. 1109 i Nr 209, poz. 1316, 1318 i 1320, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 44, poz. 362, Nr 57, poz. 466, Nr 131, poz. 1075, Nr 157, poz. 1241, Nr 166, poz. 1317, Nr 168, poz. 1323, Nr 213, poz. 1652 i Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 40, poz. 230, Nr 57, poz. 355, Nr 127, poz. 858, Nr 142, poz. 961, Nr 167, poz. 1131, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1306 oraz z 2011 r. Nr 34, poz. 173, Nr 75, poz. 398, Nr 106, poz. 622, Nr 134, poz. 781, Nr 171, poz. 1016, Nr 186, poz. 1100, Nr 199, poz. 1175, Nr 232, poz. 1378, Nr 234, poz. 1391 i Nr 291, poz. 1707.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 214, poz. 1344 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 182, poz. 1228, Nr 197, poz. 1307 i Nr 225, poz. 1466 oraz z 2011 r. Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1431 i Nr 244, poz. 1454.

⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 162, poz. 1692, z 2005 r. Nr 94, poz. 788, Nr 169, poz. 1417, Nr 250, poz. 2118 i Nr 264, poz. 2205, z 2006 r. Nr 38, poz. 268, Nr 208, poz. 1536 i Nr 217, poz. 1590, z 2007 r. Nr 120, poz. 818, Nr 121, poz. 831 i Nr 221, poz. 1650, z 2008 r. Nr 190, poz. 1171 i Nr 216, poz. 1367, z 2009 r. Nr 53, poz. 433, Nr 144, poz. 1179, Nr 178, poz. 1375, Nr 216, poz. 1676 i Nr 221, poz. 1736, z 2010 r. Nr 36, poz. 196, Nr 122, poz. 826, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 6, poz. 18, Nr 34, poz. 173 i Nr 76, poz. 409.

„§ 1. Do niezbędnych kosztów postępowania prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem lub radcą prawnym, zalicza się poniesione przez stronę koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub pełnomocnika oraz równowartość zarobku lub dochodu utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie.”;

2) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Przysługujące stronie należności z tytułu kosztów przejazdów oraz utraconego zarobku lub dochodu ustala się i wypłaca według zasad określonych w przepisach o należnościach świadków, biegłych, tłumaczy i stron w postępowaniu cywilnym.”.

Art. 6. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, z późn. zm.⁷⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 85 i art. 86 otrzymują brzmienie:

„Art. 85. 1. Świadcowi przysługuje zwrot kosztów podróży – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – w wysokości rzeczywiście poniesionych racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu.

2. Górną granicę należności, o których mowa w ust. 1, stanowi równowartość kosztów przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

3. Według tych samych zasad świadcowi przysługuje zwrot kosztów noclegu oraz utrzymania w miejscu wykonywania czynności sądowej.

4. Wysokość kosztów, o których mowa w ust. 1 i 3, świadek powinien należycie wykazać.

Art. 86. 1. Świadcowi przysługuje zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie sądu.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód za każdy dzień udziału w czynnościach postępowania przyznaje się świadcowi w wysokości jego przeciętnego dziennego zarobku lub dochodu. W przypadku świadka pozostającego w stosunku pracy przeciętny dzienny utracony zarobek oblicza się według zasad obowiązujących przy ustalaniu należnego pracownikowi ekwiwalentu pieniężnego za urlop.

3. Górną granicę należności, o których mowa w ust. 2, stanowi równowartość 4,6% kwoty bazowej dla osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, której wysokość, ustaloną według odrębnych zasad, określa ustawa budżetowa. W przypadku gdy ogłoszenie ustawy budżetowej nastąpi po dniu 1 stycznia roku, którego dotyczy ustawa budżetowa, podstawę obliczenia należności za okres od 1 stycznia do dnia ogłoszenia ustawy budżetowej stanowi kwota bazowa w wysokości obowiązującej w grudniu roku poprzedniego.”;

2) art. 88 otrzymuje brzmienie:

„Art. 88. Zwrot kosztów podróży oraz kosztów, o których mowa w art. 85 ust. 3, przysługuje również osobie towarzyszącej świadkowi, jeżeli świadek nie mógł stawić się na wezwanie sądu bez opieki tej osoby.”;

3) po art. 88 dodaje się art. 88a w brzmieniu:

„Art. 88a. Przepisów art. 85–87 nie stosuje się do świadków pozostających w służbie publicznej, jeżeli powołani zostali do zeznawania w związku z pełnieniem służby. W tych przypadkach świadkowi służy prawo do należności przewidzianych w przepisach dla pracowników państwowych w razie pełnienia czynności poza zwykłym miejscem służbowym.”;

4) art. 89 i art. 90 otrzymują brzmienie:

„Art. 89. 1. Biegłemu powołanemu przez sąd przysługuje wynagrodzenie za wykonaną pracę oraz zwrot poniesionych przez niego wydatków niezbędnych dla wydania opinii.

2. Wysokość wynagrodzenia biegłego za wykonaną pracę ustala się, uwzględniając wymagane kwalifikacje, potrzebny do wydania opinii czas i nakład pracy, a wysokość wydatków niezbędnych do wykonania czynności – na podstawie złożonego rachunku.

3. Wynagrodzenie biegłego będącego podatnikiem zobowiązanym do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tym wynagrodzeniu.

Art. 90. 1. Biegłemu lub tłumaczowi powołanemu przez sąd przysługuje zwrot kosztów podróży z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2010 r. Nr 152, poz. 1016 i Nr 197, poz. 1307 oraz z 2011 r. Nr 92, poz. 531, Nr 106, poz. 622, Nr 149, poz. 887, Nr 163, poz. 981 i Nr 240, poz. 1431.

postępowania, a także zwrot kosztów noclegu w miejscu wykonywania czynności postępowania oraz kosztów utrzymania.

2. Zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1, dokonuje się według zasad określonych w art. 85 ust. 1–3. Przepis art. 85 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

3. Prawo do żądania zwrotu kosztów, o których mowa w ust. 1, służy biegłemu lub tłumaczowi, nawet jeżeli sąd nie skorzystał z jego usług.”;

5) po art. 90 dodaje się art. 90a i art. 90b w brzmieniu:

„Art. 90a. 1. Biegłemu lub tłumaczowi wezwanemu przez sąd, w razie nieskorzystania z jego usług, przysługuje zwrot utraconego zarobku lub dochodu.

2. Wynagrodzenie za utracony zarobek lub dochód przyznaje się biegłemu lub tłumaczowi przy uwzględnieniu jego kwalifikacji i czasu zużytego w związku z wezwaniem. Przepis art. 86 ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 90b. Przepis art. 87 ust. 2 stosuje się odpowiednio do biegłych i tłumaczy.”.

Art. 7. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 10 ust. 3 i art. 16 dekretu, o którym mowa w art. 8, zachowują moc do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych na podstawie art. 618f § 4 ustawy, o której mowa w art. 1, oraz art. 9 pkt 3 ustawy, o której mowa w art. 6, nie dłużej jednak niż przez 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 8. Traci moc dekret z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445, z 2004 r. Nr 273, poz. 2702, z 2009 r. Nr 221, poz. 1739 oraz z 2011 r. Nr 72, poz. 389).

Art. 9. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Cel projektowanej ustawy

Zasadniczym celem projektowanej ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw jest wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego wydanego w dniu 22 marca 2011 r. (sygn. akt SK 13/08), stwierdzającego niezgodność art. 4 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1950 r. o należnościach świadków, biegłych i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 49, poz. 445, z późn. zm.; dalej jako: dekret) z art. 64 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sentencja powołanego wyroku została opublikowana w Dz. U. z dnia 5 kwietnia 2011 r. Nr 72, poz. 389. Pełny tekst orzeczenia, wraz z uzasadnieniem, ukazał się w OTK ZU z 2011 r. Nr 2A, poz. 12.

2. Przedmiot i istota rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego

2.1. Trybunał zakwestionował art. 4 ust. 1 dekretu, tj. przepis regulujący kwestię zwrotu kosztów podróży osobie wezwanej w charakterze świadka przez sąd (lub inny organ) w związku z toczącym się postępowaniem. Zgodnie z postanowieniem powołanego art. 4 ust. 1, za koszty podróży uznaje się koszty przejazdu środkiem transportu masowego (koleją, autobusem itp.) w klasie najniższej, w braku zaś takiego środka – koszty przejazdu najtańszym z dostępnych środków lokomocji.

Przytoczone wyżej unormowanie znajduje zastosowanie w postępowaniu karnym oraz w sprawach o wykroczenia. Ponadto określa ono również wysokość kosztów podróży, jakie mogą zostać zwrócone osobom uprawnionym na gruncie procedury administracyjnej, w postępowaniu podatkowym oraz w postępowaniu sądowno-administracyjnym. Z kolei kwestia zwrotu kosztów świadkom wzywanych w sprawach cywilnych uregulowana została odrębnie. Otóż, w myśl art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594, ze zm.) świadczeni przysługuje zwrot kosztów przejazdu – z miejsca jego zamieszkania do miejsca wykonywania czynności sądowej na wezwanie sądu – wedle zasad obowiązujących przy obliczaniu należności przysługujących pracownikowi, zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej,

z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju. W istocie zatem przepis ten odsyła do przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju (Dz. U. Nr 236, poz. 1990, ze zm.). Stosownie do § 5 tego rozporządzenia, środek transportu właściwy do odbycia podróży określa pracodawca. Zwrot kosztów przejazdu obejmuje cenę biletu takiego środka transportu, z uwzględnieniem ewentualnej ulgi na ów środek transportu, jeżeli tylko pracownik jest do niej uprawniony. Na wniosek pracownika pracodawca może wyrazić zgodę na przejazd w podróży samochodem osobowym, motocyklem lub motorowerem niebędącym własnością pracodawcy. W takim przypadku pracownikowi przysługuje zwrot kosztów przejazdu w kwocie wyrażającej iloczyn liczby przejechanych kilometrów i stawki za kilometr przebiegu ustalonej przez pracodawcę, która to nie może być jednak wyższa niż stawka określona w przepisach wydanych na podstawie art. 34a ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2088, ze zm.).

Jak wynika z powyższego, zwrot kosztów dojazdu do sądu poniesionych przez świadka w postępowaniu cywilnym – w przeciwieństwie np. do wezwanego w sprawie karnej – nie ogranicza się do równowartości kosztów przejazdu zbiorowym środkiem transportu (i to w klasie najniższej), względnie najtańszym z dostępnych środków lokomocji, lecz może obejmować także koszty podróży własnym środkiem transportu, w tym samochodem, o ile wszakże sąd uzna jego użycie za uzasadnione.

2.2. Art. 4 ust. 1 dekretu, w związku z jego kontekstem normatywnym, postawiony został zarzut naruszenia art. 64 ust. 2 ustawy zasadniczej, poręczającego zasadę równości w zakresie ochrony prawnej własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Równość w ujęciu tego wzorca konstytucyjnego oznacza, iż ochrona praw majątkowych czy też prawa dziedziczenia nie może być różnicowana podmiotowo. Jeżeli chodzi przy tym o owe prawa podmiotowe inne aniżeli własność, to ustawodawca zwykły zachowuje swobodę w ich kreowaniu, tak z punktu widzenia ich charakteru prawnego, jak i przenoszalności, jednakże kompetencja ta nie może być odczytywana jako prawo do arbitralnego kształtowania treści tudzież granic poszczególnych praw majątkowych, zwłaszcza, gdy spełniają one identyczne funkcje lub chronią podobne interesy.

Art. 64 ust. 2 Konstytucji winien być jednocześnie interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ „(...) zapewnienie równej dla wszystkich

ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne (...). Zasada równości stanowi nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej kategorii. Wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się w równym stopniu daną cechą istotną powinny być traktowane równo, a więc według jednakowej miary bez zróżnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących.”

Aczkolwiek czasami – jak to zostało przesądzone w orzecznictwie konstytucyjnym – odstępstwo od równego traktowania sytuacji podobnych będzie dopuszczalne. Mogą bowiem zachodzić okoliczności, które będą usprawiedliwiać taki stan rzeczy. Niemniej przyjęcie, że różne potraktowanie podmiotów należących do tej samej klasy nie narusza zasady równości uzależnione jest każdorazowo od ustalenia, że:

- 1) przyjęte kryterium różnicowania związane jest z celem i treścią danej regulacji,
- 2) waga interesu, któremu takie różnicowanie ma służyć pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną w ten sposób naruszone,
- 3) obrane kryterium znajduje odzwierciedlenie w innych wartościach, zasadach albo normach konstytucyjnych, które przemawiają za odejściem od standardu równego traktowania.

2.3. Zdaniem sądu konstytucyjnego, cechą istotną uzasadniającą równe traktowanie świadków jest stawienie się na wezwanie organu procesowego w celu złożenia zeznań. „Za równym traktowaniem świadków w zakresie zwrotu kosztów podróży poniesionych z tytułu stawiennictwa przed sądem przemawiają również takie okoliczności, jak rola oraz obowiązki świadków. Funkcja zeznań świadka w postępowaniu karnym i cywilnym jest tożsama i polega na umożliwieniu dokonania ustaleń faktycznych istotnych dla rozpoznania kwestii stanowiącej przedmiot rozstrzygnięcia.”

Co więcej: wielkość nakładów ponoszonych przez świadków z tytułu realizacji ustawowych obowiązków wobec wymiaru sprawiedliwości nie jest uzależniona od tego, czy obowiązki te są realizowane w postępowaniu cywilnym, czy też karnym. Rodzaj procedury w żaden sposób nie determinuje wysokości kosztów podróży świadka do miejsca wykonywania czynności urzędowych. Zważywszy zatem na intencję unormowania z art. 4 ust. 1 dekretu, jaką jest zwrot kosztów dojazdu do sądu, nie można mówić o istnieniu więzi między celem regulacji a zastosowanym kryterium różnicowania. Trudno wskazać ponadto interes, któremu owo różnicowanie miałoby służyć, a tym samym także argumenty na rzecz preferencyjnego traktowania świadków wzywanych w sprawach cywilnych. Nie da się też ustalić związku obranego kryterium różnicowania z którąkolwiek z wartości, zasad bądź norm wywodzonych z Konstytucji.

Niezależnie od tego Trybunał zaakcentował, iż: „Racjonalne unormowania dotyczące zwrotu kosztów stawiennictwa na wezwanie sądu bez wątpienia mają wpływ na sposób wykonywania przez świadka jego ustawowych obowiązków, a nierówność w zakresie zwrotu tych kosztów w postępowaniu karnym i cywilnym godzi w sprawność wymiaru sprawiedliwości. Może bowiem negatywnie nastawiać świadków w postępowaniu karnym do realizacji obowiązku składania zeznań przed sądem. Innymi słowy, wynikająca z zakwestionowanego w niniejszej sprawie przepisu nierówność stanowi ingerencję nie tylko w prawa majątkowe świadka, lecz również w istotny interes publiczny.”

2.4. Wobec powyższego Trybunał Konstytucyjny doszedł do wniosku, iż zaskarżona regulacja nie spełnia standardów konstytucyjnych.

Stosownie do postanowienia zawartego w punkcie II sentencji, wyrok wywoła skutki prawne po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia, a mianowicie z dniem 6 kwietnia 2012 r. Trybunał zdecydował się na odsunięcie w czasie terminu utraty mocy obowiązującej art. 4 ust. 1 dekretu, gdyż natychmiastowe wyeliminowanie niekonstytucyjnej normy z porządku prawnego mogłoby stać się źródłem wątpliwości co do zasad, które powinny być stosowane przy orzekaniu o zwrocie kosztów podróży świadkowi wezwanemu w postępowaniu karnym lub w sprawach o wykroczenia. Ponadto doprowadziłoby to do powstania luki prawnej, jeśli chodzi o zasady obowiązujące w postępowaniu administracyjnym, podatkowym oraz sądowno-administracyjnym.

3. Zakres projektowanej ustawy

W ocenie projektodawcy samo nadanie nowego brzmienia art. 4 ust. 1 dekretu nie uchroniłoby ustawodawcy przed kolejnymi zarzutami naruszenia zasady równości na gruncie regulacji dotyczących zwrotu kosztów podróży, a także zwrotu pozostałych kosztów tudzież wyrównania strat (utraconego zarobku lub dochodu) poniesionych ze względu na konieczność stawienia się w miejscu wykonywania czynności postępowania. Wystarczy wspomnieć, że przepisy dekretu limitują zwrot kosztów dojazdu do sądu zarówno co do ich wysokości, jak i z uwagi na odległość dzielącą miejsce zamieszkania świadka od miejsca stawiennictwa (art. 3 ust. 1 i 2 dekretu), podczas gdy normy stosowane w sprawach cywilnych nie przewidują już podobnego ograniczenia (art. 86 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Jednocześnie poważne zastrzeżenia natury konstytucyjnej wywołuje art. 16 dekretu, który upoważnia Ministra Sprawiedliwości do wydania, w porozumieniu z Ministrem Finansów

i „innymi właściwymi ministrami”, rozporządzenia zmieniającego „wysokość należności lub ich najwyższego wymiaru przewidzianego w art. 2 ust. 2, art. 3 ust. 3, art. 5 i art. 11”. Wymienionemu Ministrowi przyznana została zatem kompetencja do ustalenia w przepisach rangi podustawowej odmiennych stawek niż te określone w dekrete. Do tego nie został on wyposażony w żadne wytyczne odnośnie do treści aktu, o którym tu mowa, a nałożony nań obowiązek uzgodnień z innymi ministrami nie jest z pewnością ujęty w sposób precyzyjny. Trudno zatem uznać, by analizowany art. 16 dekretu czynił zadość wymogom płynącym z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Również przegląd pozostałych przepisów dekretu nasuwa refleksje co do celowości zmiany niektórych z nich. Nade wszystko pożądanym jest wprowadzenie większej elastyczności w zakresie sposobu przekazywania świadkom przysługujących im należności, albowiem w dzisiejszych warunkach gospodarczych częściej wykorzystywane są przelewy bankowe aniżeli przekazy pocztowe – zob. art. 15 ust. 2 dekretu i art. 93 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Te spostrzeżenia uzasadniają więc podjęcie prac legislacyjnych w znacznie szerszym zakresie niż wynika to z rozstrzygnięcia wydanego w sprawie SK 13/08, zwłaszcza, że wskazana byłaby także korekta redakcyjna niektórych postanowień dekretu, jako że obecnie jest on aktem prawnym dość archaicznym w swej warstwie językowej. To z kolei przesądza, iż ograniczenie się jedynie do nowelizacji dekretu nie byłoby zasadne. Co więcej: w świetle § 84 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” nie byłoby to również rozwiązaniem prawidłowym.

Dlatego w projekcie proponuje się uchylenie dekretu oraz wprowadzenie stosownych uregulowań w rozdziale 68 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.; dalej jako k.p.k.). Rozdział ten został zatytułowany „Przepisy ogólne” i mieści się w dziale XIV, poświęconym problematyce kosztów procesu.

Ponadto projektowana ustawa zakłada korektę innych aktów normatywnych, w których ustawodawca posłużył się ogólnym odesłaniem do postanowień dekretu, tj. ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, z późn. zm.), ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60, z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz. U. Nr 153, poz. 1270, z późn. zm.). Dodatkowo zachodzi konieczność dodania odpowiedniego odesłania w ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848, z późn. zm.), a także skorygowania brzmienia niektórych przepisów ustawy o kosztach sądowych

w sprawach cywilnych celem zapewnienia pełnej spójności norm prawnych stosowanych względem osób wzywanych w charakterze świadków albo biegłych lub tłumaczy na gruncie poszczególnych procedur.

4. Różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

Ponieważ Trybunał opowiedział się stanowczo za ujednoczeniem, a przy tym również unowocześnieniem zasad zwrotu kosztów podróży oraz pozostałych wydatków ponoszonych przez świadków, w projektowanych przepisach art. 618a – 618c k.p.k. zawarto postanowienia analogiczne do tych, jakie aktualnie można znaleźć w art. 85 – 87 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (skądinąd rozwiązania te będą paralelne także po wejściu w życie proponowanych zmian w tej ostatniej ustawie – patrz art. 6 projektu). Nowością normatywną jest w tym wypadku wszakże określenie, iż świadkowie będą mogli ubiegać się o zwrot „racjonalnych i celowych kosztów przejazdu własnym samochodem lub innym odpowiednim środkiem transportu”. Wobec zmian, jakie od daty wydania dekretu dokonały się w sferze społecznej i gospodarczej, oraz wobec samego postępu w dziedzinie motoryzacji, niecelowe byłoby na pewno dalsze utrzymywanie ograniczenia zwrotu wydatków ponoszonych przez świadków tylko do kosztów podróży „środkiem transportu masowego” (art. 4 ust. 1 dekretu). Zaprezentowane sformułowanie ma zatem zapewnić dostosowanie zasad zwrotu kosztów podróży do obecnych warunków społeczno-gospodarczych, a tym samym przynieść większe poszanowanie praw majątkowych świadków. Pozostawienie w tym wypadku pewnego pola dyskrekcji organom stosującym prawo jest niezbędne z racji mnogości sytuacji, jakie mogą zdarzać się w praktyce. Z drugiej jednak strony zobowiązania ciążące na państwie polskim w zakresie utrzymania dyscypliny budżetowej przemawiają za wprowadzeniem górnego pułapu należności przyznawanych świadkom i innym osobom w związku ze stawiennictwem w sądzie lub na wezwanie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Dlatego też w projekcie zamieszczono przepisy odsyłające do rozporządzenia wydanego z upoważnienia art. 77⁵ § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, ze zm.) oraz do mnożników ustalonych w przepisach wydanych w oparciu o art. 34a ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym (zgodnie z obowiązującym stanem prawnym kryteria oraz stawki wskazane w tych rozporządzeniach znajdują już zastosowanie w sprawach cywilnych – por. art. 86 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Osoby występujące o zwrot kosztów dojazdu będą musiały wykazać, że rzeczywiście poniosły określone wydatki (art. 618a § 4 k.p.k. oraz art. 85 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych

w sprawach cywilnych). Omawiany wymóg powinien doprowadzić do uszczelnienia systemu przyznawania kosztów podróży.

Podobne reguły mają dotyczyć również kosztów z tytułu noclegu oraz utrzymania w miejscu przesłuchania – por. proponowane brzmienie art. 618a § 3 k.p.k. i art. 85 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Ze względu na postulaty płynące z wypowiedzi Trybunału Konstytucyjnego należało całkowicie odrzucić arbitralne, a do tego dyskryminujące rozwiązania z art. 3 dekretu (chodzi o ograniczenia związane z odległością między miejscem zamieszkania świadka a siedzibą sądu bądź miejsce dokonywania czynności postępowania przygotowawczego). Limitów tego typu – jak wspomniano wcześniej – nie przewiduje ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, tak więc „przeniesienie” ich do procedury karnej musiałoby budzić zastrzeżenia natury konstytucyjnej.

Co się tyczy natomiast pozostałych należności przysługujących świadkom, to wypada zaznaczyć, że przy projektowaniu art. 618b § 3 k.p.k. i odpowiednio art. 86 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych posiłowano się obowiązującymi regulacjami, a mianowicie: rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 lipca 1990 r. w sprawie wysokości należności świadków i stron w postępowaniu sądowym (Dz. U. Nr 48, poz. 284 z późn. zm.). W szczególności stawka 4,6 % stosownej kwoty bazowej jest stawką stosowaną obecnie na zasadzie art. 2 ust. 2 w zw. z art. 16 dekretu oraz zgodnie z art. 85 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

W proponowanych art. 618d k.p.k. i art. 88 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych rezygnuje się ze sformułowania „ze względu na stan zdrowia”, które znajduje się tak w art. 7 ust. 1 dekretu, jak i w art. 88 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w obecnym brzmieniu. Także bowiem osoba towarzysząca świadkowi małoletniemu powinna mieć zapewnioną możliwość ubiegania się o zwrot wydatków poniesionych z tytułu podróży do sądu tudzież kosztów podróży oraz utrzymania w miejscu przesłuchania.

Utrzymane zostaje też wyłączenie z art. 8 dekretu – zob. art. 618e k.p.k. i art. 88a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Drobną zmianą w tym zakresie jest dopuszczenie możliwości przyznania zwrotu wydatków osobie towarzyszącej funkcjonariuszowi, który np. z powodu choroby lub doznanego urazu nie mógł samodzielnie przybyć na miejsce wykonywania czynności postępowania.

W projekcie zamieszczono również przepisy odnoszące się do kwestii wynagrodzeń przysługujących biegłym (sprawa wynagrodzeń tłumaczy normowana jest przepisami odrębnymi – por. art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego,

Dz. U. z Nr 273, poz. 2702, ze zm. oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, Dz. U. Nr 15, poz. 131). W dodawanym art. 618 f § 4 przewidziano przy tym upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do wydania aktu wykonawczego określającego szczegółowe kryteria, z uwzględnieniem których sądy (oraz inne organy) decydować będą *in concreto* o wysokości wynagrodzeń biegłych. Rozporządzenie to ma przesądzić ponadto o zakresie zwrotu wydatków ponoszonych przez biegłych w związku ze sporządzeniem opinii. W ramach wytycznych odnośnie do treści aktu Minister zobligowany został do zróżnicowania stawek (sposobu kalkulacji) wynagrodzeń ze względu na nakład pracy, kwalifikacje niezbędne do wydania opinii, a także poziom wynagrodzeń uzyskiwanych przez osoby wykonujące podobne zawody, tyle że zatrudnione na podstawie umowy o pracę (tak też art. 9 pkt 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Proponuje się również dodanie w k.p.k. przepisów art. 618g, art. 618h oraz art. 618j precyzujących zasady zwrotu kosztów podróży poniesionych przez biegłych oraz tłumaczy, a także utraconych przez nich zarobków lub dochodów w sytuacji, gdy nie skorzystano z ich usług (gdy nie może zostać im przyznane wynagrodzenie). Należy podkreślić, iż zadbano o pełną spójność regulacji dotyczących z jednej strony świadków, a z drugiej – biegłych i tłumaczy. Odnosi się to przede wszystkim do procentowego mnożnika kwoty bazowej, który stosowany jest przy obliczaniu maksymalnych stawek dziennych zarobków albo dochodów. Jak dotąd w przypadku biegłych mnożnik ten wynosił 3,7% (§ 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym – Dz. U. Nr 46, poz. 254, z późn. zm.).

Możliwość powoływania w postępowaniu karnym tzw. specjalistów (zob. art. 205 i art. 206 k.p.k.) wywołuje potrzebę uregulowania także sytuacji tych osób w zakresie prawa do zwrotu kosztów podróży, noclegu czy też utrzymania w miejscu wykonywania czynności postępowania (art. 618g i art. 618j k.p.k.). Dotyczy to jednakże tylko specjalistów, którzy nie są funkcjonariuszami organów procesowych, ponieważ uprawnienia funkcjonariuszy określają przepisy właściwych ustaw. Podobnie ma się rzecz z prawem specjalistów do wyrównania zarobku lub dochodu utraconego wskutek stawiennictwa na wezwanie sądu bądź organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Kwestię tę normuje dodawany przepis art. 618i k.p.k., który zakłada stosowanie takich samych zasad ustalania należności z tytułu utraconego przez specjalistę zarobku lub dochodu, jakie odnoszą się do biegłych oraz tłumaczy.

Projektowany przepis art. 618k odzwierciedla postanowienie art. 13 dekretu. Jego odpowiednik na gruncie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (art. 91) nie ulegnie zmianie.

Dalsze przepisy dodawane w k.p.k. (art. 618l i art. 618ł) normują już samą procedurę zwrotu, w tym terminy, w których należy zgłosić żądanie przyznania kosztów przejazdu lub wyrównania utraconych zarobków (dochodów), oraz sposób przekazywania tych należności osobom uprawnionym. W porównaniu z regulacją zawartą w art. 15 ust. 2 dekretu poszerzono wachlarz możliwych dróg transferu środków pieniężnych. Obok przekazu pocztowego pojawia się tu przelew bankowy, *notabene* identycznie jak to jest w art. 93 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Co kilkakrotnie było już podnoszone, w istocie rozwiązania zamieszczone w k.p.k. i ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych mają być tożsame. Stąd też konieczne staje się uzupełnienie postanowień tej ostatniej, jako że nie wszystkie zagadnienia są w niej unormowane wyczerpująco. Tak właśnie przedstawia się chociażby problem przyznawania biegłym – wraz z przysługującym im wynagrodzeniem – równowartości podatku od towarów i usług (patrz art. 10 ust. 2a dekretu, dodany na skutek wyroku Trybunału z dnia 12 czerwca 2008 r., sygn. akt S 3/08). Poza tym za sprawą art. 2 – 5 projektu dookreślone zostaną zasady zwrotu kosztów oraz utraconych zarobków (dochodów) w sprawach toczących się w trybie pozostałych ustaw procesowych.

Wobec wyczerpania zakresu regulowanego dekretem, w art. 8 proponuje się jego uchylenie. Jednocześnie jednak niezbędne jest czasowe pozostawienie w systemie prawnym przepisów wykonawczych wydanych na podstawie tegoż aktu normatywnego. Proponowane w tym zakresie rozwiązanie ma zapobiec powstaniu luki prawnej, jeżeli chodzi o reguły determinujące wysokość wynagrodzeń przyznawanych biegłym poszczególnych specjalizacji. Dotyczy to zwłaszcza przywołanego już powyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 grudnia 1975 r. w sprawie kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych w postępowaniu sądowym, które to nadal znajduje zastosowanie w sprawach rozpoznawanych według procedury cywilnej, mimo że ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych upoważniła Ministra Sprawiedliwości do wydania nowych przepisów wykonawczych (por. art. 9 pkt 3). Dlatego nieodzowne jest przyjęcie regulacji przejściowej zaproponowanej w art. 7 projektowanej ustawy.

W myśl art. 9 projektowana ustawa miałaby wyjść po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia. Zaproponowanie tak krótkiej *vacatio legis* jest związane z terminem wyznaczonym w punkcie II sentencji rozstrzygnięcia Trybunału (zob. pkt 2.4. niniejszego uzasadnienia).

5. Skutki projektowanej ustawy

Projektowana ustawa stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (zarówno w zakresie realizacji zasady równości, w tym równej dla wszystkich ochrony praw majątkowych, jak i w zakresie wypełnienia innych standardów konstytucyjnych, przykładowo, zasad ujętych w art. 92 ust. 1 Konstytucji). Podstawowym jej skutkiem prawnym będzie więc zastąpienie szeregu wadliwych regulacji rozwiązaniami zgodnymi z Konstytucją. Wejście w życie nowelizacji k.p.k. oraz innych ustaw wymienionych w końcowym fragmencie pkt 3 niniejszego uzasadnienia wypełni poza tym lukę prawną, jaka powstanie wraz z utratą mocy obowiązującej zakwestionowanego art. 4 ust. 1 dekretu.

Oczekuje się również, że nowe przepisy zagwarantują odpowiednie poszanowanie praw majątkowych świadków oraz innych osób uprawnionych do żądania zwrotu poniesionych wydatków, a przez to – do umocnienia zaufania tych podmiotów do organów wymiaru sprawiedliwości oraz innych organów państwowych i większej sprawności prowadzonych przez nie postępowań. Prognoza ta znajduje zresztą wsparcie w części motywacyjnej wyroku z dnia 22 marca 2011 r. (por. pkt 2.3. niniejszego uzasadnienia).

Projektowana ustawa może przyczynić się do wzrostu wydatków z budżetu państwa, zwłaszcza w części „Sądy powszechne”. Niemniej ostatecznie na wielkość tych wydatków wpłynie liczba świadków, którzy na gruncie nowych regulacji będą uprawnieni do zwrotu kosztów podróży według korzystniejszych reguł. Warto jednak w tym miejscu nadmienić, iż proponowane zmiany w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych mogą przyczynić się do zracjonalizowania wydatków ponoszonych z tytułu zwrotu kosztów dojazdu do sądu tak świadkom, jak i biegłym (tłumaczom). Z jednej bowiem strony osoby ubiegające się o taki zwrot będą musiały wykazać wielkość poniesionych wydatków, z drugiej zaś – przyznawana im suma będzie odzwierciedlać faktycznie poniesione koszty dojazdu, które w wielu przypadkach mogą okazać się niższe niż koszty wyliczone zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz. U. Nr 27, poz. 271, ze zm.).

To samo – wobec stosowania przepisów dodawanych w k.p.k. również przez organy postępowania przygotowawczego – odnosi się do ewentualnej zmiany poziomu wydatków w częściach „Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury”, „Sprawy wewnętrzne”, „Obrona narodowa”, „Centralne Biuro Antykorupcyjne” czy „Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego”.

Wzrost wydatków może dotyczyć ponadto części „Naczelny Sąd Administracyjny” oraz tych części budżetu, z których pokrywa się koszty funkcjonowania organów stosujących przepisy ustaw zmienianych na mocy art. 2 i art. 3 projektu. Z szacunków Ministerstwa Finansów wynika np., że wydatki urzędów kontroli skarbowej będą większe o kwotę co najmniej 20.000 zł rocznie (pismo z dnia 10 lutego 2012 r. przedłożone w trakcie konsultacji).

6. Konsultacje

Projekt został przesłany do zaopiniowania Ministrowi Sprawiedliwości, Ministrowi Finansów, Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej, Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Naczelnego Sądu Administracyjnego, Krajowej Radzie Sądownictwa, Naczelnej Radzie Adwokackiej, Krajowej Radzie Radców Prawnych, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia” oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka.

Minister Sprawiedliwości, Minister Pracy i Polityki Społecznej, jak również Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego pozytywnie ocenili założenia projektowanej ustawy, sugerując jednak dopracowanie, zmodyfikowanie bądź też uzupełnienie niektórych rozwiązań szczegółowych. Minister Finansów wypowiedział się negatywnie co do projektu, akcentując przy tym, że z punktu widzenia dyscypliny finansów państwa oraz utrzymania deficytu budżetowego na obecnym poziomie wykonanie wyroku z dnia 22 marca 2011 r. powinno być ograniczone wyłącznie do nadania nowego brzmienia przepisom art. 4, ewentualnie także art. 3, dekretu.

Pozostałe podmioty nie wniosły żadnych zastrzeżeń odnośnie do proponowanej nowelizacji.

Na posiedzeniu komisji senackich przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości oraz Ministra Finansów podtrzymali pisemne stanowiska.

Część uwag zgłoszonych w opiniach została uwzględniona w treści projektu. Dodano m.in. § 2 w projektowanym art. 618a k.p.k. i odpowiednio ust. 2 w art. 85 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; skorygowano brzmienie przepisów, które uzależniały zwrot kosztów utrzymania od tego, czy owe koszty „mieszczą się” w kosztach noclegu, nakładały na świadków obowiązek udokumentowania poniesionych wydatków oraz przyznawały

zwrot kosztów jedynie osobom towarzyszącym świadkom chorym lub niepełnosprawnym; wprowadzono zmianę redakcyjną w art. 618f § 3 k.p.k. oraz art. 89 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; uzupełniono projektowane przepisy k.p.k. o odpowiednie postanowienia dotyczące specjalistów; dodano odesłanie w art. 90a ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; wreszcie – dodano przepis art. 7 utrzymujący tymczasowo w mocy akty wykonawcze wydane na podstawie przepisów dekretu.

7. Oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana ustawa jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.